

Lausunto: Luonnos perusopetuksen toiminnallisen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnittelut oppaaksi

Diaarinumero: OPH-6406-2023

Pelastakaa Lapset katsoo, että opas on huolellisesti valmisteltu, ja hyvin seikkaperäinen. Alkuosion narratiivitekstissä on paikoin toistoa, jota tiivistämällä oppaasta tulisi oppilaitoskäyttöön luettavampi. Katsomme, että oppaan alkuun on tarpeellista lisätä tietoa [YK:n lapsen oikeuksien sopimuksesta](#) ja miten sen artiklat velvoittavat edistämään lasten tasa-arvoa ja yhdenvertaisuutta.

[YK:n lapsen oikeuksien komitea on kesäkuussa 2023 Suomelle antamissaan loppupäätelmissä Suomen yhdistetyistä viidennestä ja kuudennesta raportista](#) huolestunut lapsiin ja nuoriin sukupuolen, iän, kielen, ja kansallisen tai etnisen alkuperän, maahanmuuttajataustan, vamman, tai lesbo-, homo-, bi-, trans- ja intersukupuolisen taustan takia kohdistuvasta jatkuvasta syrjinnästä ja kiusaamisesta.

Komitea suosittelee mm. että Suomi tehostaa syrjinnän, kuten rotusyrjinnän, vihapuheen ja viharikosten, torjuntaa ja voimistaa pyrkimyksiään parantaa vaikuttavuutta sellaisissa kohdennetuissa poliitikoissa ja ohjelmissa, joilla ”pyritään poistamaan lasten syrjintä kaikilta suomalaisen yhteiskunnan aloilta ja kaikista yhteiskuntapiireistä, mukaan lukien kansalaisyhteiskunta, yhteisöt” sekä lasten ja nuorten keskuudessa ilmenevä syrjintä varhaisesta iästä alkaen.

Komitea suosittaa myös varmistamaan, ”että saatavilla on hyvälaatuista monikielistä ja monikulttuurista opetusta, jossa ei sallita syrjiviä asenteita maahanmuuttaja-, romani- ja saamelaislapsia kohtaan, muun muassa järjestämällä kouluihin asianmukaiset materiaalit, monikieliset opettajat ja opetusvälineet.”

Komitea esittää tarpeellisena ”tehostaa toimenpiteitä, joilla torjutaan kouluissa esiintyvää väkivaltaa, kuten seksuaalista ahdistelua, kiusaamista, verkkokiusaamista ja verkkoväkivaltaa, ja varmistaa, että nämä toimenpiteet sisältävät ennaltaehkäisyyn, varhaisen havaitsemisen mekanismit, puuttumiskäytännöt, opettajien pakollisen koulutuksen, lasten voimaannuttamisen sekä tiedottamisen kiusaamisen ja väkivallan haittavaikutuksista”.

Komitea huomauttaa myös, että Suomen tulee ”kehittää ihmisoikeuskasvatuksen opetusmateriaaleja, joiden avulla edistetään kulttuurienvälistä vuoropuhelua sekä lisätään kunnioitusta ja arvostusta rotujen, kulttuurien ja sukupuolten moninaisuutta sekä muunlaista moninaisuutta kohtaan; ja tehostaa kulttuurien moninaisuuden, vähemmistöjen oikeuksien ja yhdenvertaisuuden opetusta opettajille.”

Oppaassa on vahvasti tartuttu sukupuolten tasa-arvoon, sukupuolten moninaisuuden tunnistamiseen ja moniperusteiseen syrjintään. Rasismiin puuttumisen osalta opas on epätasapainossa, ja opasta tulisi täydentää niin, että siellä, missä häirinnästä puhutaan, tehdään selväksi, että tarkoitetaan myös rassistista häirintää.

Häirintä, kiusaaminen ja syrjintä, myös seksuaalinen häirintä digitaalisissa ympäristöissä, on lisääntynyt. Vaikka sitä enenevässä määrin tapahtuu koulun fyysisten ympäristöjen ulkopuolella nettiympäristöissä, on sen tunnistamisen ja estämisen osalta tarpeellista sisällyttää ohjeita koulun

yhdenvertaisuus- ja tasa-arvosuunnitelmaan. Esimerkiksi lasten ja nuorten kohtaamaa groomingia voi oppaassa käsitellä [Pelastakaa Lasten Grooming lasten silmin -selvitystä](#) hyödyntäen.

Huoltajien osallistaminen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöhön on tarpeellista. Oppaaseen tulee siksi avata vielä tarkemmin, miten vanhemmat pääsevät osallistumaan tasa-arvo- ja yhdenvertaisuustyöhön ja millaisia työkaluja kotien kanssa työskentelyyn voi käyttää. Pelastakaa Lapset peräänkuuluttaa monipuolista ylisukupolvista työskentelyä tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseksi kouluissa ja oppilaitoksissa.

Oppaan loppuosan kysymyksissä lapsille tulee ohjeistaa ottamaan huomioon YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen mukaisesti lapsen ikä- ja kehitystaso. Oppaassa voisi olla paremmin tietoa, miten käsitellään pienten lasten kanssa tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden kysymyksiä ja kokemuksia. [Pelastakaa Lasten Lapsilta opittua -hankkeessa](#) on kehitetty työkaluja pienten lasten kuulemiseen ja ne ovat vapaasti käytettävissä.

Pelastakaa Lapset muistuttaa, että koulukohtainen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelma tulee olla saatavilla lapsiystävällisessä muodossa huomioiden lasten ikä- ja kehitystason. Kouluja on myös ohjeistettava, että suunnitelman täytyy olla saatavilla kaikilla niillä kielillä, joita käytetään koulun arjessa. Oppaasta tulisi löytyä ohjeet, miten laaditaan lapsiystävällinen suunnitelma.

Pelastakaa Lapset on tyytyväinen, että oppaassa otetaan huomioon inklusiivisuus. Suomi on saanut suosituksia [YK:n yleismaailmallisessa ihmisoikeuksien määräaikaistarkastelussa](#) siitä, että Suomessa tulee varmistaa kaikille lapsille, myös maahanmuuttajataustaisille lapsille, yhdenvertaiset mahdollisuudet saada osallistavaa opetusta. Määräaikaistarkastelussa on myös suositeltu, että Suomessa on vahvistettava demokratia- ja ihmisoikeuskasvatusta. Suomi on hyväksynyt nämä suositukset kansalliseen toimeenpanoon.

Pelastakaa Lapset ehdottaa, että oppaassa voisi olla osio, jossa annetaan ohjeita tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden edistämiseen Wilma-ympäristössä, kun lapsille ja vanhemmille viestitään ja annetaan palautetta lapsen koulunkäynnistä. Oppaasta puuttuu ohjeet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden varmistamiseksi silloin, kun koulu kohtaa poikkeus- tai häiriötilanteita.

Oppaassa saattaisi olla mahdollisuus kuvata, miten koulu edistää sitä, että eri työtehtävissä toimiva henkilökunta edustaa mahdollisimman monista taustoista tulevia. Myös ohjeet tasa-arvon ja yhdenvertaisuuden huomioimiseksi kouluvierailijoiden ja koulun tekemien vierailujen osalta olisi tarpeellista sisällyttää oppaaseen.

Oppaassa käytetään pariin otteeseen sanaa lihava (esim. ”lihavat hahmot”). Suosittelemme tämän korvaamista. Oppaan lopusta löytyvät käsitteiden määritelmät ovat tärkeä lisä oppaan ymmärtämiseen ja käyttöön. Pelastakaa Lapset suosittaa, että oppaan laatijat käyvät vielä kerran läpi narratiivitekstin varmistaakseen, että kaikki tekstissä olevat keskeiset käsitteet ja termit on oppaassa avattu. Huomiomme on, että esimerkiksi käsitettä rodullistaminen tai monimuotoisten perheiden määritelmää ei ole oppaan käyttäjille avattu.

Lisätietoja:

Tiina-Maria Levamo

johtava asiantuntija -lapsen oikeudet ja vaikuttamistyö

tiina-maria.levamo@pelastakaalapset.fi